

A MAGYAR EGYENJOGÚSÁG

TIZENHÉT ÉVVEL EZELŐTT a trianoni szerződés katonai határozványai nem egyoldalú leszerelésre kötelezték Magyarországot. „Avégből, hogy az összes nemzetek fegyverkezésének korlátozását megkönnyítse— Magyarország kötelezettséget vállal, hogy a szárazföldi, vízi- és légierekre vonatkozó következő rendelkezéseket hajtja végre.. idézhetjük a szerződésből. Másrészről a Nemzetek Szövetségének alapokmánya szerint a béke fenntartása a nemzetek fegyverkezésének csökkentését csak addig követeli meg, ameddig a korlátozás az állam biztonságával még összeegyeztethető.

Ez alatt a tizenhét esztendő alatt mindenki előtt világossá válhatott, hogy a leszerelés meddő óhaj, a felfegyverkezés valóság maradt, mert nem változtattak önszántukból azon az erkölcsi megaláztatáson, amely lefegyverzett nemzeteket egy fegyveres táborral állított szembe. A leszerelési értekezlet közreműködésével egyetlen lépés sem történt, hogy közelebb hozzák a biztonság annyira hangoztatott szükségét és a jogegyenlőség igazságos elvét. Nem ismerték fel, illetőleg, ebben kételkedünk — felismerték, de nem engedték érvényesülni azt a feltörő kívánságot, hogy vagy mindenki számára egyforma biztonságot kell teremteni, vagy képmutatás volt ezt az elvet — egyoldalú biztonságként megalkotni. 1932 decemberében hangzott el Genfben először, hogy minden államot kivétel nélkül egyenlő' mértékben illeti meg határai védelmének joga, — de ezt az elméleti és elvi megállapítást Magyarország számára nemzetközileg elismert komoly és gyakorlati lépés mindezeideig nem kísérte.

Amíg Törökország a lausanne-i megállapodással már nagyon régen megváltoztatta a sévres-i szerződés katonai rendelkezéseit, Németország pedig 1935 márciusában, majd ezt követőleg Ausztria is az elmúlt évben módot talált, hogy lerázza magáról állami szuverénitásának bilincseit, addig Magyarország ma is még — mint gyermek a felnőttek között — jogfosztottan áll a nemzetek társadalmában. Azt kell kérdeznünk, vajjon nem jött-e még el az ideje, hogy a mi türelmünknek is vége szakadjon?

Nem volt a mi részünkről egyetlen alkalom sem, amikor ne ismertük volna el, hogy emberi szükségesség és kötelesség, hogy ne fegyveres összetűzések irányítsák az államok egymásközi érintkezését. Hajlandók lettünk volna ahhoz is őszinte segédkezet nyújtani, hogy

mérhetetlen hadikészülődések helyett kölcsönös megállapodással állapították meg minden ország számára hadseregének legmagasabb mértéke, mely egy szuverén nemzet tekintélye és védelme szempontjából szükséges. De ehhez nem jutottunk, mert a biztonság makacs jelszava az egyik oldalon áthidalhatatlan akadályt jelentett a kölcsönös megértés területén, a másik oldal számára — a mi számunkra pedig még az önvédelem jogát sem tartották megengedhetőnek.

Kilátás és remény sincs ma már arra, hogy valamennyi állam haderejét arra a színvonalra szállítanák le, amelyre bennünket köteleztek, bármennyire hangoztatták is ezek a méltatlan határozványok, hogy az így egyoldalúlag megvalósított állapot csak első üteme lenne egy általános és mindenkire kötelező lefegyverzésnek. Így nem kétséges, hogy a magyar kormányzat — a többi hasonló sorsra jutott állam példája nyomán is — nemcsak erkölcsileg, de jogilag is feloldottnak tekintheti az annak idején rákényszerített kötelezettségeket.

Az erkölcsi szemmértéken felüli nemzetközi jogalap, melyre a magyar egyenjogúság kérdésében elsősorban támaszkodhatunk, a Nemzetek Szövetsége alapokmányainak fentebb már érintett rendelkezése, ahol is a 8. szakasz harmadik bekezdése szerint a leszerelési tervek legalább tízévenként a Tanács részéről újabb vizsgálatnak és, ha szükséges, módosításnak vethetők alá. Már ebből a szövegezésből nyilvánvaló, hogy a biztonság fogalmának megállapításakor sohasem örökérvényű és végleges állapotból indultak ki, hanem kezdetben elismerték, hogy e változó és viszonylagos jellegű tényezőket időnként alaposan meg kell vizsgálni. Eltérés csak annyiban mutatkozik, hogy míg a lefegyverzett államok haderejét csupán a belső, rendészeti célt szolgáló biztonság-hoz szabták, addig a teljes jogú, győző államoknál a külső, tehát államvédelmi és nemzetközi biztonsági követelményekből indultak ki. Számunkra teljesen közömbös lehet, hogy annak idején ez a kétféle mérték szándékkal-e vagy azzal a jóhiszemű elgondolással történt, hogy a felfegyverzett államok is követni fogják példánkat. Nem lehet mindegy azonban Magyarország számára, hogy az európai katonapolitikai helyzet változása dacára jogilag ma is másodrendű államként tekintetik és határaink védtelensége csábító lehetőséget jelent más, felfegyverzett állam vagy államcsoport részére.

Hogy az alapokmány 8. szakaszának megalkotásakor mindenki számára egyforma és egyenlő mértékű jogkört, illetve kötelezettségeket akartak biztosítani és kifejezetten ide értették a volt központi hatalmakat is, az kitűnik abból a számos politikai és jogi természetű vitából, mely e szakasz szövegezését és a dicstelen emlékü leszerelési konferencia egész munkásságát végigkísérte. Mint jellemző részletet fel-
említem, hogy az idevágó pontok első tárgyalásánál már elvetették a csehszlovák kiküldött módosító indítványát, mely szerint a békeszerződések katonai határozványait ne lehessen megváltoztatni akkor sem, ha egy érintett államot a Népszövetségbe új tagként vennének fel. De az egyenjogúság elvét vallotta későbbiekben is maga a Tanács számos nyilatkozatában. Így 1924 december 12-én egy Németországhoz intézett válaszjegyzéke az egyenjogúság és közös mérték elvét a Nemzetek Szövetségének fundamentumául és lényeges alaptényezőül ismeri el.

Végül jogalap a Népszövetség közreműködésével 1932 decemberében létrejött öthatalmi egyezmény, mely leszerelés tekintetében katonailag és elvileg egyenjogúsítja a nemzeteket.

Az a körülmény, hogy ez elvi jelentőségű határozatokat a Tanácsnak irányunkban tanúsított tényleges magatartása megcáfolni látszik, csak egy okkal több arra, hogy Magyarország most már ne ölhetett kézzel várja a bekövetkezendőket.

De mindezekon felül a szerződések változhatatlan és örökérvényű jellegére alapított felfogás a nemzetközi életben „rebus sic stantibus” klauzula néven ismeretes és valóságban számos esetben követett jogelwel is ellentétben van. E záradék vagy kifejezetten, vagy hallgatólagosan hozzáértődik minden nemzetközi szerződéshez és az eredeti megállapodások megváltozását teszi lehetségessé, ha a szerződés kötésekor beállott helyzet megváltozott. Bár e klauzula értelmezése és gyakorlati alkalmazása tekintetében, különösen a világháború óta, nem mindenütt és mindenkinél egységes a felfogás, általános szabályként ma is áll a tétel, hogy bebizonyított megváltozott helyzet esetén az eredeti szerződések alapja megdől. Amint nem kétséges, hogy az alapokmány 8. szakasza harmadik bekezdése kifejezetten ilyenfajta „rebus sic stantibus” kitételnek tekinthető, éppen úgy nyilvánvaló, hogy Törökország, Németország és Ausztria esetében ez a szabály kapott gyakorlati elismerést.

A trianoni szerződés aláírása óta a mi szempontunkból a helyzet bebizonyíthatóan megváltozott, mert:

1. Magyarország időközben teljes jogú tagja lett a Nemzetek Szövetségének.

Ha volt vagy lehetett olyan hamis felfogás, amely a békekötések időpontjában még a Szövetségen kívülálló nemzeteket a társadalomból mintegy kiközösítve, jogképesség tekintetében is deklasszifikálta, úgy felvételünk időpontjától kezdve ez a felfogás könnyen elhárítható.

2. Az államközi biztonsági helyzet azóta lényegesen Magyarország hátrányára tolodott el.

A katonai kötelezettségek reánkerőszakolásakor határaink biztonsága formailag legalább azzal az ígérettel garantáltatott, hogy a többi felfegyverzett állam is ugyanerre a színvonalra szállítja majd le haderejét. A leszerelési értekezlet csődje óta és a fegyverkezés mai helyzete alapján ilyen változás nem következett be, de nem is remélhető.

3. Három másik lefegyverzett államnál megszűntek már e katonai korlátozások.

Törökország, Németország és Ausztria egyenjogúsága de facto is elismertetett, hiszen a nemzetközi kapcsolatok velük meg nem szakadtak és semmiféle megtorló rendszabályt ellenük nem foganatosítottak. Hogyan képzelhető ezek után Magyarország mai helyzetének további fenntartása? Nemcsak egy 65 milliós, de egy 9 milliós nemzet megaláztatásából is elég volt már.

A tízéves időköz, mely a népszövetségi paktum jelzett szakasza alapján számunkra jelentőséggel bír, tulajdonképpen 1930 június 4-én lejárt volt már. Talán a leszerelési konferencia akkortájt kezdődő hangulatos megnyitása tartotta vissza Magyarországot ilyen irányú kéz-

deményező lépéstől, de ma, újabb hét év önkéntes várakozása után folytatólagosan is jogunk maradt ahhoz, hogy változtassunk az országunk létét és önállóságát súlyosan fenyegető állapoton. Az alapkormány 8. szakaszának harmadik bekezdése, kapcsolatban az államok biztonságát követelő első és második bekezdéssel, kielégítő tárgyi és alanyi jogcímet jelent ma már Magyarország katonai egyenjogosításához.

Más kérdés, hogy a politikai helyzet milyenfajta tényleges lépés megtételét teszi lehetővé. Magyarország tagadhatatlanul nehéz külpolitikai viszonyok között él, ahol mindenfajta meggondolatlan lépéstől tartózkodni kell. De erkölcsi igazunk, katonai múltunk és jövőbe vetett hitünk a meghunyászkodásnál és a fájdalmas keserűség hangoztatásánál többre kötelez. Ezzel elsősorban magunknak, de azoknak a barátainknak is tartozunk, akik jóindulattal kísérik országunk sorsának kialakulását. A gyakorlati magyar külpolitikának utat és módot kell mielőbb találni ahhoz, hogy akár a Nemzetek Szövetségén belül, esetleg más érdekelt államokkal való megegyezés alapján, vagy akár a szövetséggel való teljes szakítás árán is, de kielégítő megoldás találjassák állami önállóságunk katonai téren való teljes érvényesülésére. Mert nem kétséges, hogy a Trianon utáni általános tespedés és közöny eloszlataésához ez is nagy mérvben hozzájárulna.

Nem arról van szó, hogy néhány, eddig tiltott harceszközt engedélyezzenek számunkra, vagy egypár löveg ürméretét megfelelően nagyobbítsák, de igenis arról, hogy Magyarország a többi szuverén államhoz hasonlóan Önmaga határozza meg haderejének mértékét, amit biztonsága szempontjából szükségesnek tart és korlátozásokat csak ott és annyiban tartson megengedhetőnek, amennyire ezt kölcsönös megállapodások más államokra nézve is kötelezővé teszik.

Gyakorlati követelményként a következőknek van jelentősége:

a) Új véderendszer törvényes rendezése.

Az általános védkötelezettség eltörléséről szóló törvénycikk hatályon kívül helyezése és új hadszolgálati kötelezettség megállapítása.

b) A létszámok, keretek, fegyverzet, lőszer- és hadianyag-fajtáknak az ország biztonságához szabott új mértéke.

c) A honvédségen kívüli fegyveres testületek (csendőrség, rendőrség, pénzügyőrség stb.) létszámának a népsűrűség emelkedésével összhangban történő megállapítása.

d) Légi biztonságunk szempontjából szükséges harci repülő-kötélékek szervezése.

e) Az eddig csak folyamrendészeti célokra tartható folyamőrségnek hadihajózási csapattá való átalakulása.

f) Végül annak a tilalomnak feloldása szükséges, hogy Magyarország mozgósítás esetén tartalék emberanyagát és a haderőn kívül rendelkezésre álló hadikészleteket igénybe vehesse.

Mennyire szükséges — nem, az egyetlen lehetőség az volna, rátérni erre az útra, s ezt semmi sem mutatja jobban mint az, hogy a nemzetek egyenjogúságával szembenálló törekvések kergették válságba annak idején a leszerelési értekezletet és ma már közel vannak ahhoz, hogy válságba juttassák a Nemzetek Szövetsége egész felépítését.